

TEKSTER

Schrijfonderwijs: Wat werkt echt?

Dr. Monica Koster

Lezing ResearchED 2019

12 januari 2019

Even voorstellen

Schrijven is belangrijker dan ooit!

Bron: SLO

Schrijven in het nieuws

AD
Algemeen Dagblad

dinsdag 30 augustus 2016 Prijs €2,00

Kinderen schrijven wartaal

Kinderen leren niet goed hoe ze begrijpelijke teksten moeten schrijven en leraren hebben moeite om hen bij te spijkeren. Met eerdere alarmeringen daarover op tal van basisscholen is niets gedaan, concluderen onderzoekers van de Universiteit Utrecht.

de Gelderlander

Dinsdag 30 augustus 2016

Tekst van kinderen is onduidelijk

In het basisonderwijs wordt te weinig aandacht besteed aan het schrijven van begrijpelijke teksten.

Ellen van Oosten

Schrijfvaardigheid van kinderen holt achteruit

30 augustus 2016 | Laatste update: 31 augustus, 00:06

Schrijfonderwijs in de schijnwerpers

nrc.nl Onbeperkt nrc.nl Alle abonnementen

Digitale editie Wet

Binnenland Buitenland Economie Cultuur Sport Opinie Wetenschap Tech & Media Meer ▾

Leerlingen schrijven slecht door gebrekkige lesmethoden

Onderzoek van de Universiteit Utrecht toont aan dat leerlingen met een nieuwe lesmethode veel vooruitgang kunnen boeken.

de Nederlandse samenleving gebeurt een zaak voor Nederland is. mensen in Nederland worden geraakt door en reageren op wat er in dat de beste methode samenwerking en dialoog is tussen Turkije en Turkse democratie, 'waar de mensen de straat voor zijn opgegaan'. neer in Friesland.

Goed schrijfonderwijs is te veel gevraagd voor veel leraren

• Vervolg van voorpagina

UTRECHT Uit het onderzoek naar schrijfvaardigheid, waarop Monica Kosters en Renske Bouwer vrijdag jesmaat aan de orde. Ook op de pabo's is nauwelijks aandacht voor schrijfvaardigheid. Zelfs hogescholen en universiteiten beklaagden zich over het niveau van de (UvA), ziet weinig vooruitgang. „Kinderen kunnen een tekst niet zo maken dat een lezerspubliek die snapt.” Daar kunnen de leerlingen niets aan doen. „Leraren schrijven tegenwoordig veel meer teksten. Je komt er niet meer mee weg dat je niet kunt schrijven.” Het ministerie van Onderwijs zegt dat de afgelopen jaren hard is De nieuwe methode Tekster moet uitkomst bieden. Als kinderen in de groepen 6, 7 en 8 opdrachten krijgen die beter op hun

Stand van zaken (1)

Leerlingen presteren aan het einde van het basisonderwijs op vrijwel alle aspecten van schrijfvaardigheid minder dan gewenst

Teksten van leerlingen tussen groep 6 en 8 laten nauwelijks verbetering zien

Aandacht voor schrijven in het taalonderwijs is beperkt

Stand van zaken (2)

Slechts op minderheid van scholen effectieve didactiek

In opleiding van leerkrachten weinig tijd en aandacht voor het schrijven van teksten en het leren onderwijzen van schrijfvaardigheid

In taalmethodes niet altijd voldoende oefening voor leerlingen en/of voldoende aanwijzingen voor een leerkracht

Inspectie van het Onderwijs (2010)

Referentiekader

Referentieniveau 1F (fundamenteel niveau eind basisschool)

Kan korte, eenvoudige teksten schrijven over alledaagse onderwerpen of over onderwerpen uit de leefwereld.

- bv. kan een briefje, kaart of e-mail schrijven om informatie te vragen, iemand te bedanken, te feliciteren, uit te nodigen e.d.

Referentieniveau 1S (streefniveau eind basisschool)

Kan samenhangende teksten schrijven met een eenvoudige, lineaire opbouw over uiteenlopende vertrouwde onderwerpen.

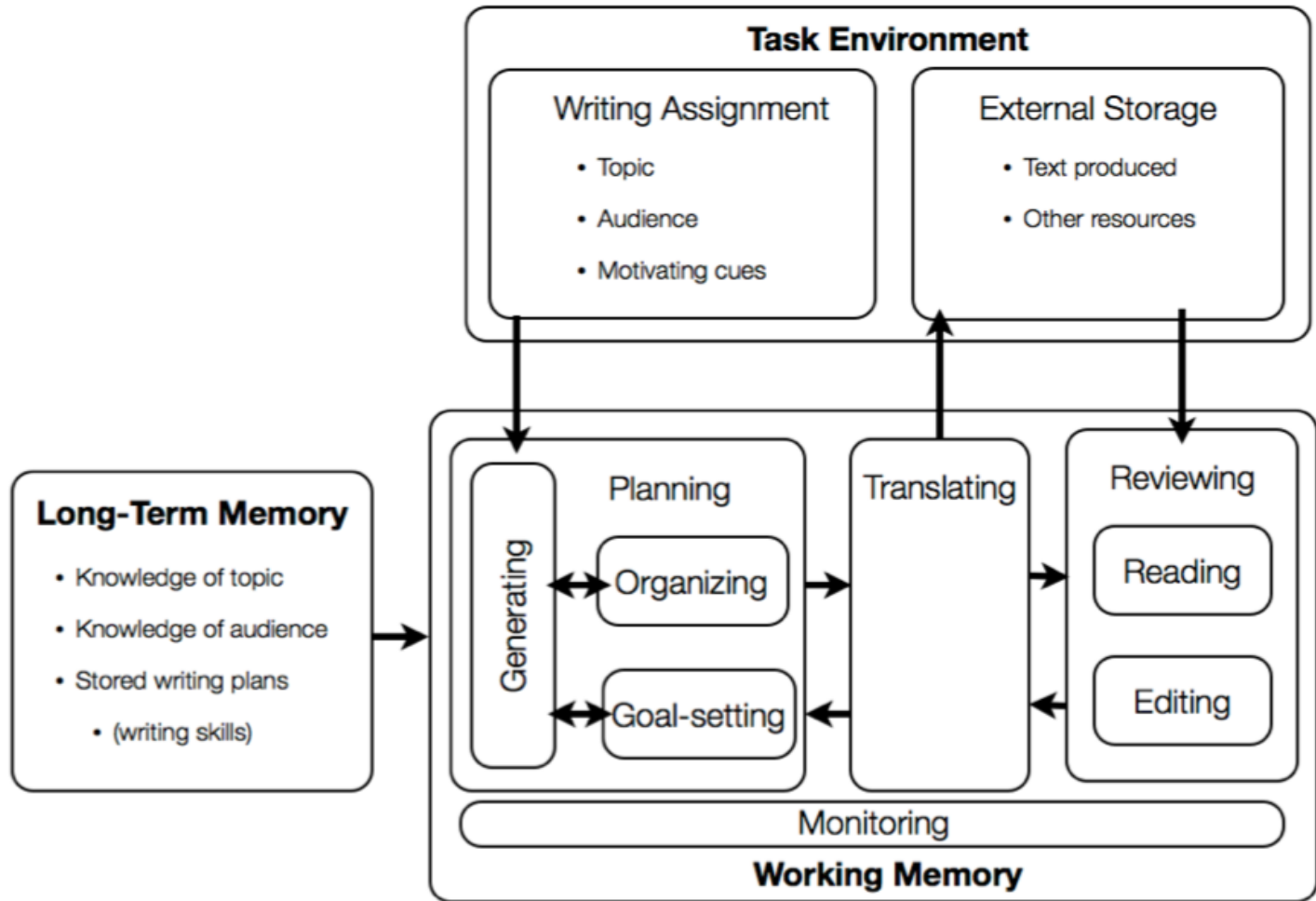
- bv. kan met behulp van standaardformuleringen eenvoudige zakelijke brieven produceren en schriftelijke verzoeken opstellen.

Waarom is schrijven moeilijk?

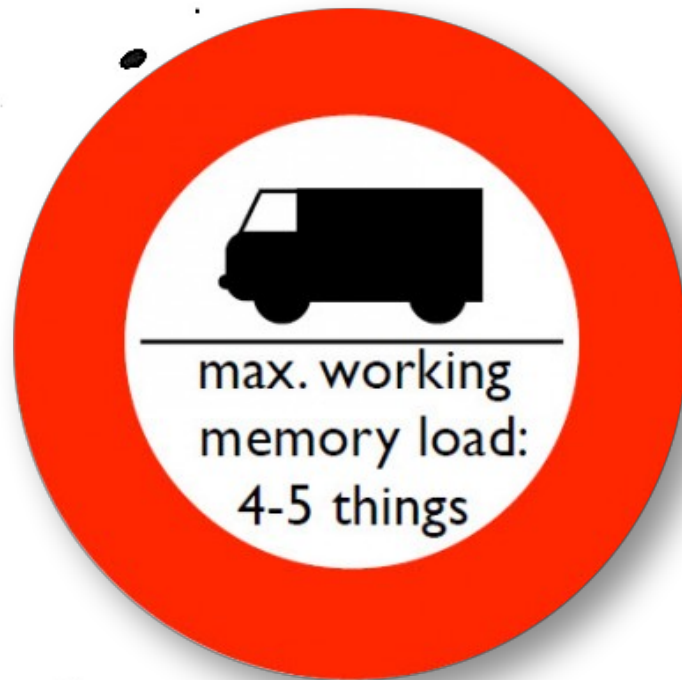

Het schrijfproces

Flower & Hayes (1981)

Cognitieve overbelasting

Er moet zoveel tegelijk!

Bij een schrijftaak moet je nadenken over:

Wat ga ik opschrijven?

Wat weet ik er al van?

Waar kan ik informatie vinden?

Hoe ga ik het opschrijven?

Voor wie is het bedoeld?

Wat weet diegene er al van?

Hoe spel je dit woord?

Moet hier een komma of een punt?

Zou een lezer dit snappen?

Wat is een goede titel?

Hoe zal ik afsluiten?

Enz. enz.

Wat maakt LEREN schrijven zo moeilijk?

- veel cognitieve processen tegelijkertijd actief
- dubbele uitdaging door tekstproductie en daar tegelijkertijd van moeten leren

Rijlaarsdam & Couzijn (2000)

Verbeteren schrijfonderwijs: wat werkt?

Meta-analyse:

Kwantitatief overzicht van **afzonderlijke (quasi-) experimentele onderzoeken** met als doel om een uitspraak te kunnen doen over de **effectiviteit** van een benadering

Per onderzoek wordt een gemiddelde **effectgrootte** berekend (Cohen's d), die het verschil uitdrukt tussen experimentele en controleconditie op een uitkomstmaat.

Verbeteren schrijfonderwijs: wat werkt?

Meta-analyse:

- 32 (quasi-) experimentele studies
- groep 6 t/m 8 (of equivalent)
- regulier onderwijs
- 10 interventie categorieën

Verbeteren schrijfonderwijs: wat werkt?

Duiding effectgroottes:

- > 20 klein effect
- > 50 middelgroot effect
- > 80 groot effect

Cohen (1988)

Meta-analyse: resultaten

Interventiecategorie	Effectgrootte
Doelen stellen	2.03 ***
Strategie-instructie	0.96 ***
Feedback	0.88 *
Tekststructuurinstructie	0.76 ***
Peer-interactie	0.59 **
Revisie	0.58
Evaluatie	0.43
Prewriting	0.13
Procesaanpak	-0.25
Grammatica	-0.37

Koster, M., Tribushinina, E., De Jong, P., & Van Den Bergh, H. (2015)

NB:

*** $p < .001$

** $p < .01$

* $p < .05$

Effectieve didactiek (1)

Doelen stellen

- Vooraf vaststellen succescriteria voor eindproduct
- Geeft richting aan het schrijfproces
- Bevordert zelfregulatie

Effectieve didactiek (2)

Strategie-instructie

- Handvatten voor taakaanpak
- Taakoverstijgend
- Aandacht voor transfer

Aanleren van strategieën: Acroniemen

Effectieve didactiek (3)

Feedback

- Instructie op maat
- Afgestemd op behoefte van de leerling
- Product én proces

Effectieve didactiek (4)

Tekststructuurinstructie

- Criteria voor goede tekst, afhankelijk van doel en publiek
- Specifieke kenmerken van tekstsoort
- Voorbeeldteksten

Effectieve didactiek (5)

Peer-interactie

- Benadrukt het communicatieve aspect van schrijven
- Motiverend
- Leren door observeren

Instructie-aanpak

Observerend leren: modeling door docent en/of peers, loskoppelen van leren en tekstproductie, voorbereiding op de schrijftaak

Expliciete instructie: om voorkennis te activeren en strategiegebruik te begeleiden en bevorderen

(Begeleid) oefenen: toepassen van de strategie met behulp van scaffolding en feedback van docent en peers

Inzichten voor de praktijk (1)

1. Geef leerlingen schrijftaken met duidelijk communicatief doel en beoogd publiek (liefst aansluitend bij leefwereld en belangstelling)
2. Bereid leerlingen goed voor op de schrijftaak, door modeling of gebruik van modelteksten
3. Geef beoordelingscriteria vooraf
4. Laat leerlingen voor het schrijven eerst nadenken over de inhoud van hun tekst
5. Laat leerlingen voor het schrijven de inhoud van de tekst ordenen

Inzichten voor de praktijk (2)

6. Begeleid leerlingen tijdens het schrijfproces, loop rond, kijk mee, stuur bij waar nodig, geef feedback
7. Laat leerling altijd na het schrijven hun tekst nog een keer lezen met de vraag: "heb ik met deze tekst mijn doel behaald?"
8. Laat leerlingen elkaars teksten lezen, aan de hand van gerichte vragen
9. Leer leerlingen dat een goede tekst het resultaat is van meerdere versies
10. Zoek naar mogelijkheden voor publicatie van teksten

TEKSTER

www.tekster.nl

Twitter [@teksterNL](https://twitter.com/teksterNL)

E-mail info@tekster.nl

Referenties

Cohen (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*.

Expertgroep Doorlopende Leerlijnen (2002). *Referentiekader Taal en Rekenen: De referentieniveaus*.

Flower & Hayes (1981). A cognitive process theory of writing. *College composition and communication*.

Inspectie van het onderwijs (2010). *Het onderwijs in het schrijven van teksten*.

Koster et al. (2015). Teaching children to write: A meta-analysis of writing intervention research. *Journal of writing research*.

Pearson & Gallagher (1983). The instruction of reading comprehension. *Contemporary Educational Psychology*.

Rijlaarsdam & Couzijn (2000). Writing and learning to write: A double challenge. In: *New Learning*.

Rijlaarsdam et al. (2008). Observation of peers in learning to write. *Journal of writing research*.